Ons programma van vandaag vermeldt, dat de sluiting van deze vergadering voor mijn rekening is. Iedereen verwacht dan een samenvatting, hoogstens een laatste opwekking zich in te zetten voor de Christelijk-Historische Unie of een passend dankgebed. Weinigen zullen nog de bereidheid hebben naar een nieuwe uiteenzetting te luisteren en niemand zal verwachten, dat ik aan het slot van de vergadering nog belangrijke problemen ga aansnijden. In afwijking van deze begrijpelijke instelling wil ik toch trachten enkele opmerkingen te maken, die geen directe betrekking hebben, op deze vergadering. Daarbij wil ik mij uitdrukkelijk niet beperken tot het geijkte opwekkende slotwoord, maar integendeel wat verder kijken dan de a.s. verkiezingsdatum. Deze gelegenheid wil ik namelijk gebruiken om iets te zeggen over de koers, die de CHU de jaren heeft te volgen. In 1967 reageerde ik over hetzelfde onderwerp pas na de verkiezingen. Nu meen ik, dat vóór de verkiezingen te moeten doen. Het vorig jaar in Rotterdam zei ik op de algemene vergadering: ”Wat enkele jaren geleden nog voor ondenkbaar werd gehouden, wordt nu realiteit”. Ik maakte deze opmerking M.d.V. met betrekking tot de samenwerking van de drie grote confessionele partijen. Vandaag mag ik nog directer formuleren en kan ik zeggen ”Het is nu realiteit. De interimrapporten van de 18 hebben via de voorbereidende arbeid van de zgn. Stuurgroep hun beslag gekregen in het huidige urgentieprogram van ARP, KVP en CHU.” Ondanks twijfel in eigen kring, maar vooral ook daarbuiten, hebben deze drie partijen elkaar weten te vinden. Wij kunnen nu constateren, dat er een gezamenlijke opstelling is met daarnaast drie verschillende partijprogramma’s, die in wezen grote overeenkomst
met elkaar vertonen. Het was geen haastwerk, maar een blijk van eensgezindheid, die stap voor stap telkens met de goedkeuring van de partijorganen is genomen. Het gaat hier dus niet - en wij dienen dat goed te om een gedachten- en belangenovereenstemming, die zomaar even op achternamiddag hun formulering hebben gevonden. Neen, hier hebben wij te maken gehad met een zeer grondig en doorwrocht proces van principiële en praktisc gelijkrichting, die de garantie van solide duurzaamheid geeft. Dit, dames en heren, is totaal iets anders dan het uit nood geboren programma van PvdA, D’66 en de PPR. Deze drie groeperingen missen ten enen male een gezamenlijke basis en tussen de programmals van deze "kleine drie" afzonderlijk bestonden en bestaan zeer fundamentele verschillen. Dat maakt de zaak op zijn zachtst gezegd er niet geloofwaardiger op. Daarentegen staan de confessionele uiteindelijk alle drie op dezelfde grondslag, zoals blijkt uit de gezamenlijke beginselverklaring . Daarom is het begrijpelijk, dat er geen fundamentele tegenstellingen zijn tussen het urgentieprogram en de afzonderlijke programma’s, maar een grote mate van gelijkgerichtheid. De drie confessionele partijen hebben daarmee duidelijk aangetoond, hoe bezijden de waarheid, zowel de socialisten als de liberalen zijn, wanneer zij beide beweren, dat het in de Nederlandse politiek slechts om een keuze tussen die twee gaat. KVP, ARP en CHU hebben als eerste groepering getoond, dat zij in deze periode van politieke verwarring stelling hebben durven nemen. In die positiebepaling maken zij duidelijk op welke wijze zij een maatschappij willen verwerkelijken, waarin "bijbelse
gerechtigheid meer gestalte krijgt, het welzijn van allen wordt gediend en de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven?” Zowel in het urgentieprogram als in de drie afzonderlijke programma’s valt te lezen: ”hoe de samenleving moet worden vernieuwd en meer menswaardig moet worden gemaakt!” Of om ons eigen program te citeren: ”geven zij wegen en middelen aan om het welzijnsbeleid te concretiseren”. Wanneer wij ons in deze verkiezingstijd op die programmals beroepen, wanneer wij naar onze eensgezindheid verwijzen en daaraan toevoegen, dat wij desnoods bereid zijn met zijn drieën alleen de regeringsverantwoordelijkheid te dragen, dan is dat geen christelijke hoovaardij, maar ONZE overtuiging, dat in ons program wordt aangegeven hoe er in de komende vier jaar zal moeten worden geregeerd. Op 20 mei 1970 zei ik: ”In het samenwerkingsverband van ARP, KVP en CHU evenals in het wijdere verband van een regeringscombinatie dienen wij onze bijdrage te leveren. Dat is zowel onze plicht als onze roeping” . Vandaag mag ik constateren, dat we die plicht hebben vervuld. Wij hebben onze bijdrage geleverd. Wij konden dat doen, omdat de CHU reeds over een uitmuntend program beschikte, en wij konden dat doen omdat een man als Eric Bleumink bereid was een onnoemlijke hoeveelheid werk te verzetten. Maar ....M.d.V. Hoe verheugd ik ook ben , dat de 16e december 1967 gevolgd is door de 12 december. We moeten goed beseffen, dat we daarmee wel een mijlpaal maar geen einddoel hebben bereikt, wij moeten allen diep doordrongen zijn van het feit, dat er na 28 april geen adempauze mag vallen. Op de 29ste april reeds zijn de volgende verkiezingen alweer begonnen. Wij zullen in de CHU, evenals
we dat deden in 1967, ons onmiddellijk na de verkiezingen moeten afvragen wat we moeten gaan doen. Deze keer hebben we geen Cie-Scholten nodig en ook geen christelijke radicalen om ons wakker te schudden. We zijn wakker! We moeten wakker blijven. We moeten verder bouwen aan hetgeen we in de afgelopen jaren hebben tot stand gebracht. We moeten ons program uitvoeren, misschien wel aanpassen aan de steeds veranderende maatschappij. We moeten doorgaan met een grondige doordenking van de achtergronden van allerlei maatschappelijke problemen, omdat we niet mogen rusten met het bevorderen van het welzijn van de mens in het geheel van een rechtvaardige samenleving. We mogen niet mentaal verroesten. Er is één begrip wat de politiek niet kent, nl rust. Tot nu toe is er sprake geweest van een groeiproces in het denken van de drie zowel afzonderlijk als gezamenlijk, en de jongerenorganisaties hebben daarbij een duidelijke rol gespeeld. Eén van de belangrijke taken, die een politieke jongeren-organisatie heeft, is ervoor te zorgen, dat het establishment in de politiek niet in slaap valt. Ze heeft een functie en in de Unie hebben we daarover niet te klagen! Als we overtuigd zijn, dat ons na 28 april geen adempauze gegund is, dan rijst de vraag, wat moeten we dan gaan doen? M.d.V. Ik ben er persoonlijk van overtuigd, dat we de waarde, die de zgn. ''Stuurgroep' in de afgelopen maanden heeft gekregen, niet verloren mogen laten gaan. Wij zullen deze Stuurgroep moeten institutionaliseren en een plaats geven boven onze partijorganisatie en ik denk dan aan een orgaan wat vergelijkbaar is met het Centraal Overlegorgaan van de drie Vakcentrales. Dit orgaan zal vanzelfsprekend moeten zorgdragen voor een regelmatige rapportage aan de respect
partijorganen. Men zal zich afvragen welke taken er voor een dergelijk orgaan zijn en dan antwoord ik: Vele! Een van de eerste en misschien ook wel de belangrijkste is een blijvende gezamenlijke bezinning om de relatie evangelie en politiek te verzekeren. Een ander aspect is na te gaan waarom een landelijk overleg wel mogelijk is en in vele gevallen die samenwerking hapert op het regionale vlak. Het overlegorgaan zal voorstellen moeten doen, waardoor verbetering kan optreden en blijft nagaan in hoeverre dit program in de praktijk realiseerbaar is. Praktisch politiek is het voor de hand liggend, dat dit orgaan het huidige urgentieprogram blijft toetsen aan de zich in deze vier jaren ongetwijfeld wijzigende omstandigheden. Het komt mij nu reeds wenselijk voor, dat in 1973 een aan dat moment aangepast program aan de drie partijen ter beoordeling wordt voorgelegd. Wanneer men met mij deze richting opdenkt, dan is het noodzakelijk, dat men bereid zal zijn het begrip "eigen identiteit" geleidelijk te vervangen door "eigen inbreng". Ik wil dat toelichten. Soms kan ik mij namelijk niet aan de indruk onttrekken, dat het begrip eigen identiteit teveel gericht is op het behoud van wat nu bestaat, van wat we nu zijn, terwijl naar mijn mening er een sterkere nadruk moet liggen op wat er van ons zal moeten worden. En dan kan ik veel beter uit de voeten met een nadruk op onze eigen inbreng in een voortgaand denkproces tussen de drie christelijke partijen. Een goede inbreng van de CHU in de samenwerking kan dan alleen verzekerd zijn, wanneer de Unie en organisatorisch en politiek kerngezond is. Maar er is meer wat onze aandacht behoeft, wat zijn de mogelijk
voor een verdere samenwerking in commissies, conferenties en in vormingswerk binnen de partijen en de wetenschappelijke instituten? Hoever denken de CHJO en de KVPJG en de Arjos vooruit? Stellen zij zich aan de partijen, waarmee zij zich gelieerd voelen, ten voorbeeld op het gebied van verdere samenwerking? Niet alleen aandacht, maar ook bezinning op de mogelijkheden om iets van de verbondenheid in praktijk te brengen is noodzakelijk. Er zal in het parlement een betere coördinatie tussen de drie fracties tot stand moeten komen. Het lijkt mij, dat een maandelijks overleg van de drie fractiebesturen gewenst en geboden is, en er zijn onderwerpen, waar ik persoonlijk een gezamenlijk fractieberaad in de praktijk doorgevoerd zou willen zien! M.d.V. Waarom deze gedachten aan het slot van deze vergadering? Wel, heel eenvoudig, omdat dit de vergadering is, die een periode van het eerste begin van samenwerking afsluit. Ik zei het reeds: Velen hebben getwijfeld, maar de start is gelukt. Wij moeten verder. Nu reeds moeten we ons bezighouden met hetgeen er na 28 april dient te gebeuren. Daarom is 28 april overigens niet minder belangrijk! Dat is ze wel! Op 28 april moet blijken, of we op de goede weg zijn. Naar mijn mening zijn we dat! Het vorig jaar eindigde ik mijn redevoering met : ’’Er wordt van ons gevergd, dat we ons ten volle inzetten voor de verwezenlijking van onze idealen, die in beginselen werkprogram de toonzetting van de jaren zeventig hebben meegekregen’. Ik doe dat beroep op Uw medewerking weer! Ik reken op U en wens U met Uw arbeid veel succes!